

Leo Trotskij: Tal om kamrat Lenins rapport om "Ryska kommunistiska partiets taktik" vid den tredje kongressen

(5 juli 1921)

Kamrater!

Jag har inte möjlighet att regelbundet läsa *Neue Zeit*, den så kallade socialdemokratins teoretiska organ som ges ut av Heinrich Cunow, men då och då får jag tag på ett nummer av tidningen, och i en av dem råkade jag stöta på en artikel av Heinrich Cunow om bolsjevismens upplösning, där han behandlar den fråga vi nu har framför oss. Han formulerar frågan så här: "Hur kan man undvika ett fullständigt ekonomiskt sammanbrott, öka den industriella och jordbruksproduktionen, garantera arbetarna i städerna, anställda och utbildade personer tillräckliga matransoner och undanröja det växande missnöjet i dessa kretsar?" De polemiska gliringarna riktar sig mot oss, men i allt väsentligt är denna formulering korrekt. Därefter räknar han upp de tendenser som påstås finnas i vårt parti och fortsätter: "Trotskij stöds av Bucharin, Rakovskij, Pjatakov, Larin, Sjolnikov..."

Vem denna Sjolnikov är vet jag inte, om det inte är en sammanslagning av Sokolnikov och Sjljapnikov. Kamrat Kollontaj nämns inte, jag vet inte varför.

Författaren tillägger: "Och när andra vänsterkommunister". Hör du, kamrat Bela Kun – vänsterkommunister. [Skratt.]

Och när andra vänsterkommunister analyserade denna fråga drog de slutsatsen att den enda utvägen är en striktare tillämpning av det kommunistiska arbetssystemet. Fabriker och jordbruksföretag måste underställas en ännu hårdare kontroll. De ekonomiska organisationer som fortfarande har kvar sitt oberoende måste också förstätligas. Bönderna måste tvingas att leverera sitt överskott till den nödlidande befolkningen i städerna. Och lagarna mot förskingring och spekulation i livsmedel måste skärpas. Man måste på det hela taget energiskt tukta och centralisera de ekonomiska företagen. Men detta mål går bara att uppnå om man avskaffar arbetarnas val av tillsynspersonalen, eftersom arbetarna ofta väljer helt obildade personer. Man måste ersätta dessa funktionärer med folk som utsetts av sovjetmyndigheterna. För att höja produktiviteten vill Trotskij också tämja fackföreningarna som i huvudsak är icke kommunistiska och politisera dem, det vill säga placera dem under de politiska organisationernas kontroll. Dessutom måste arbetsvärnplikt införas bland bönderna. Uppodling av jorden måste påbjudas som en "statlig plikt" och bönderna måste med hot om stränga straff tvingas producera och leverera bestämda mängder av de viktigaste livsmedlen. Utöver allt detta bekämpar Trotskij att man ska arrendera ut stora områden till utländska kapitalistiska bolag, vilka han anser vara antikommunistiska.

Med andra ord målar denna artikel ett politiskt porträtt av vår vän Kollontaj – men under signaturen Trotskij. Allmänt sett är denna artikel, precis som allt som denna författare kokar ihop, en omstuvning av 1890-talets allra mest banala bernsteinism. Och dessa tankegångar uppträder nu som en modern efterkrigsdoktrin, den tyska socialdemokratins andliga levebröd. Bernstein presenterade detta mycket mer systematiskt, konsekvent och metodiskt än herr Heinrich Cunow. Men det förändrar inte kärnpunkten. Låt oss dock återvända till den ryska frågan. Det är inte bara Cunows personliga åsikt att det finns stora meningsskiljaktigheter bland oss, och att jag personligen tillhör oppositionen i fråga om koncessioner och i frågan om att förändra vår ekonomiska politik. Inte bara den socialdemokratiska pressen utan även de kapitalistiska tidningarna tjatar om det. Varenda kamrat som är det minsta bekant med våra interna angelägenheter är väl medveten om att det inte finns några allvarliga skiljaktigheter bland oss i partiet i dessa frågor, utom en liten grupp, vars företrädare Kollontaj ni har hört idag. När denna fråga kom upp bland oss i centralkommittén, så

diskuterades den bara utifrån om det ena eller andra området, den ena eller andra koncessionen skulle beviljas eller ej, det vill säga ur en rent praktisk synvinkel. Och det var just angående dessa praktiska sidor som jag råkade vara överens med Lenin. Varken kamrat Bucharin eller kamrat Rakovskij eller någon av de kommunister som nämns i Cunows artikel har varit principiellt mot koncessioner eller den nya jordbruks- eller bondepolitiken. Detta är en utmärkt illustration av den tyska socialdemokratins själsliga nivå. Ty i den mån en person verkligen tillhör Internationalen – vilket också var fallet under Andra internationalens glansperiod – så har han ett starkt intresse av att ärligt följa och förstå vad som händer i ett broderparti, även om han är oense med det. När tsarismen brukade sprida lögnerna sa man ofta att tsarismen hade breda axlar och kunde bära upp vad som helst. Men av en teoretisk representant för ett parti som är tvungen att lugnt analysera händelserna kan man begära – inte att han ska förstå och försvara oss, Gud förbjude! – men att han åtminstone ska ha något hum om det han skriver om. Men han saknar till och med det.

Nå, faktum är att det inte finns några meningsskiljaktigheter bland oss i denna fråga. Siffran 99% är en försiktig uppskattning av partimajoriteten i detta spørsmål. Men hur står det till vad gäller den fara som företrädare för [tyska] Kommunistiska arbetarpartiet och kamrat Kollontaj beskrev från två olika sidor – en från den västeuropeiska kapitalismens sida och den andra från den ryska kommunismens sida? Också denna fråga kom upp till diskussion bland oss i den ekonomiska kommissionen. En kamrat försökte bevisa, att om vi låter kapitalismen breda ut sin verksamhet ”på de stora ryska stäpperna” så bereder vi den en väg till räddning, en väg ur en svår situation. Men kapitalismen kan bara röra sig inom de gränser som vårt järnvägsnät, våra transportresurser, våra öppna ytor, överhuvudtaget hela vår ekonomiska kultur erbjuder den. Vi tänker inte på bolag som Gerngross i Wien, som mycket väl skulle kunna rädda sig själv på Sovjetrepublikens bekostnad genom att bli leverantör åt den. Vi talar om kapitalismen.

Om kapitalismen under loppet av det kommande årtiondet skulle kunna återställa sin jämvikt genom att grunda sig på Ryssland, då skulle det betyda att vi inte skulle ha något som helst behov att vända oss till den västeuropeiska kapitalismen. Ty det skulle betyda att vi är mäktiga och starka nog att klara oss utan att samarbeta med den västeuropeiska och amerikanska kapitalismen. Men så är inte läget. Vi är inte starka och mäktiga nog för att kunna avvisa den kapitalistiska teknologin, som ännu så länge bara finns tillgänglig i kapitalistisk form. Vi är helt enkelt inte starka och mäktiga nog att göra det möjligt för kapitalismen att läka alla sina sår med hjälp från Ryssland. Sådan är situationens inre logik. De kamrater som fruktar att kapitalismen skulle stärkas om den får utrymme för sin verksamhet hos oss måste tänka på att Sovjetryssland står mellan denna framväxande kapitalism i Ryssland och världsrevolutionen, och att den ryska kapitalismen långt innan den skulle kunna börja slappna av och återvinna sin styrka ”på de ryska stäpperna”, måste krossa den spirande kommunistiska ekonomin. Ja, det första offret skulle bli vår spirande socialistiska organisering. I den ekonomiska kommissionen sa jag att den viktigaste faktorn fortfarande är den omständighet att makten i vårt land tillhör proletariats förtrupp, att arbetarklassen härskar i vårt land genom att i politiska och statliga sammanhang representeras av denna förtrupp. Och att det är därför som vi bara borde bevilja koncessioner i den mån de gynnar vår sak. Denna förutsättning behöver inte kommenteras. Om kapitalismen hade segrat militärt skulle frågan om koncessioner aldrig ha uppstått. Kapitalismen skulle ha lagt vantarna på allt den behövde. Då skulle vi inte ställts inför denna taktiska fråga. Men idag har vi verkligen denna fråga. Varför? Därför att makten i vårt land tillhör arbetarklassen, det vill säga den förhandlar med kapitalismen, den kan bevilja koncessioner till vissa och vägra andra, det vill säga den har möjlighet att bilda sammanslutningar och ta det ena eller andra beslutet efter att först ha bedömt det övergripande tillståndet för sin egen och världsrevolutionens ekonomiska utveckling. Det är så det står till.

Och jag drog då slutsatsen, att de västeuropeiska och amerikanska kamrater som verkligen fruktar att kapitalismen kanske skulle återfå hälsan i Ryssland därmed överskattar våra tekniska och transportresurser och underskattar vår kommunistiska övertalningsförmåga. Som jag sa, nämndes

inte kamrat Kollontaj, som tillhör de kamrater som brukar kallas vänsterkommunister, i samband med frågan om koncessioner. Men hon har själv gjort det. Hon är i sin fulla rätt att göra det. Hon sätter Internationalens disciplin över partiets disciplin. Jag vet inte, kanske det också gäller frågan om koncessioner, men hon vill uppvisa en ridderlig anda – jag vet inte hur man säger på tyska – hon vill uppträda som en amason... [Radek utropar: Som en valkyria!] Som en valkyria. Jag lägger ansvaret för det uttrycket på kamrat Radek. [Skratt.] Så uppträdde kamrat Kollontaj när hon satte upp sitt namn på talarlistan, även om det är brukligt hos oss att först ta upp frågan med delegatören, med presidiet och med centralkommittén. Jag frågar bara de kamrater som är närvarande här och för vilka kamrat Kollontaj är talesperson hur de ser på det faktum att ingen gjorde några invändningar mot den vid centralkommitténs möte? Vi ansåg det helt naturligt för en politiskt obetydlig och knappt märkbar minoritet i denna fråga att göra världskongressen bekant med sina egna uppfattningar och sin egen strömning.

Låt oss nu övergå till kärnan i kamrat Kollontajs tal. Hennes viktigaste tanke är att det kapitalistiska systemet har överlevt sig själv, och att det därför så att säga är otillåtligt att dra några fördelar av det. Det är hennes grundläggande tanke. Allt annat är överflödigt för henne. Det ger oss en helt tillräcklig uppfattning om kamrat Kollontajs historiska och politiskt ekonomiska metod. På filosofins språk kallas det en rent metafysisk världssyn, som arbetar med oföränderliga, icke-historiska, dogmatiska begrepp. Kapitalismen har överlevt sig själv och därmed är det otänkbart att vi kan få något av användning från den. Men, kamrater, om det verkligen stämmer att kapitalismen har överlevt sig själv, då skulle vi om vi låt oss säga blev angripna av den engelska eller franska armén på Svarta havets stränder, så skulle vi kunna säga till oss själva att eftersom kapitalismen har överlevt sig själv så kan vi sitta kvar med armarna i kors. [Applåder.] Jag tror att vi i så fall skulle skickas åt helvete, med kamrat Kollontajs tillåtelse. Ty kapitalismen kommer inte att hejda sig och fråga om den har överlevt sig själv eller ej i enlighet med kamrat Kollontajs dogmatiska begrepp. Den kommer att genomborra oss med bajonetter som den tillverkat i sina kapitalistiska fabriker, den kommer att krossa oss med soldater som drillats rigoröst under dess kapitalistiska disciplin. Men om en kapitalism som överlevt sig själv kan slakta och mörda oss, så visar den därmed att den har en hel del kraft kvar. Ja själva det faktum att kamrat Kollontaj, som tillhör en opposition i det ryska partiet tvingas föra fram sina oppositionella uppfattningar till världskongressen i Moskva är i sig själv ett litet bevis på att även om kapitalismen har överlevt sig själv i ordets breda historiska mening och inte kan inleda några nya möjligheter för mänskligheten, så är den fortfarande stark nog att förhindra oss att samla våra kongresser i Paris eller Berlin. [Applåder.] Eller låt oss till exempel ta den kapitalistiska teknologin. Vad tycker kamrat Kollontaj om ett bra lokomotiv, ett äkta tyskt kapitalistiskt lokomotiv? Det är en intressant fråga. Jag är rädd för att det tyska proletariatet även efter att det gripit makten under några år eller så kommer att tvingas resa genom landet i verkligt kapitalistiska lokomotiv. Proletariatet kommer trots allt att vara väldigt upptaget, och jag tror knappast att det redan under de första månaderna kommer att börja bygga nya lokomotiv. Men, kamrater, är det – utifrån kamrat Kollontajs tio budord – tillåtet att köpa ett nytt tyskt lokomotiv från firma Ebert & Co? Jag tror att om kamrat Kollontaj skulle svara på denna direkta fråga så skulle hon inte förneka oss rätten att köpa ett lokomotiv från Ebert. Men om vi köper ett lokomotiv där så måste vi betala för det där, och dessutom med guld. Men, kamrater, det guld som strömmar från Ryssland ner i de kapitalistiska kassakistorna har en benägenhet att stärka de sistnämnda. Det är naturligtvis alldeles för lite för att betala de tyska skulderna. Tack och lov har vi inte så stora mängder guld. [Skratt.] Knota och knorra hur mycket ni vill, men om ni vill vara principfasta så våga inte betala guld till kapitalisterna. Eller låt oss ta ett annat exempel. Antag att vi betalar med timmer istället för guld. Då kanske kamrat Kollontaj kommer att säga: jag går med på att tillåta handel mellan Sovjetryssland och Tyskland eller England, men koncessioner är uteslutet. Vad är koncessioner? För att få lokomotiv måste vi sälja timmer. Men vi har inte tillräckligt med sågar och andra mekaniska apparater, så vi säger: ”Träden växer i en skog. Låt den engelska kapitalisten komma med sina maskiner och tekniska utrustning, själv såga ner några träd och timmerstockar och ge oss lokomotiv i utbyte...”

Kort sagt skulle jag mycket gärna vilja veta var kamrat Kollontajs principiella motstånd börjar och var det slutar. Är det med inköp av lokomotiv, eller betalning i guld, eller betalning i timmer i form av en skog? Jag är rädd att motståndet börjar först med att träden huggs ner. [Höga skratt.]

Vidare påstår kamrat Kollontaj att vi på det hela taget vill ersätta arbetarklassen med specialister och andra krafter, det vill säga tekniker. [Kollontaj skjuter in: jag sa inte det.] Du sa att arbetarklassens initiativ ersätts av andra krafter, att arbetarklassens förtrupp tvingas ge upp sin ställning åt andra krafter. Men dessa andra krafter är å ena sidan den så kallade teknologiska intelligentsian och å den andra – bönderna. Det är helt uteslutet att bönderna är en ersättning. Men den klass som har makten i sina händer sluter verkligen en överenskommelse med bönderna. Vi hade också en kontrovers om teknikerna i vårt parti. Ekona från den genljuder än idag. Och vi kanske har hört om inte det sista så det näst sista ekot från kamrat Kollontajs läppar. Kamrater, ur principiell synvinkel är det otvivelaktigt så att proletariatet äger mer än tillräcklig styrka och initiativ, och vi hoppas att hela mänskligheten kommer att förändra sitt läge betydligt tack vare arbetarklassens styrka. Men vi påstod aldrig att arbetarklassen ända från sin uppkomst är förmögen att bygga ett nytt samhälle. Den kan bara skapa alla de nödvändiga samhällseliga och politiska förutsättningarna för det. Än mer, genom att gripa den direkta makten kan den hitta alla de nödvändiga hjälpkrafterna, när så behövs ställa dem i den kommunistiska ekonomins tjänst, och därmed sätta hela maskineriet i rörelse. Men vi sa aldrig att en enkel arbetare genom att bli kommunist omedelbart kunde utföra en teknikers, en astronoms eller en ingenjörers arbete. Och när man generaliserar dessa tekniska krafter och helt enkelt kallar dem "andra samhällseliga krafter", och när det faktum att dessa krafter har ställts i vår saks tjänst betecknas som bristande tilltro till arbetarklassen, då måste jag säga att ett sådant resonemang absolut inte har något med marxism och kommunism att göra.

Kamrater! På det ytterst enkla område som vi hittills har tvingats arbeta på, på det militära området, tvingades vi ända från början tillgripa hjälp från främmande tekniska krafter. Det uppstod en hel del motsättningar om detta bland oss. Centralkommittén begick en hel del fel, och vid mer än ett tillfälle blev vår militära organisation upprörd. Vi fick höra: "Ni ställer främmande tekniska krafter (man syftade här på officerarna) i proletariatets tjänst." Ändå blev det senare uppenbart att om vi bara hade baserat oss på energin och självupppoffringarna hos våra kamrater, som samtliga fullgjorde sin plikt på ett storslaget sätt, och om vi inte hade kunnat utnyttja militära krafter som var främmande för oss, då hade vi inte kunnat överleva särskilt länge i denna värld. Det står helt klart. Av all sin kraft och med hela sin förmåga till självupppoffring gav den ryska arbetarklassen allt den hade. Och trots att den var underutvecklad och befann sig i ett bondeland uppvisade den likaså en stor initiativförmåga genom att efter maktövertagandet dra med officerare i sin tjänst, ibland med hjälp av våld och ibland propaganda. [Applåder.] Vi var tvungna att ha en armé. Men arbetarklassen hade inte tillräckliga erfarenheter och kunskap, och vi kunde inte omedelbart placera officerare från arbetarklassen överallt. Redan idag har vi många officerare i Röda armén som härstammar från arbetarklassen. De innehar de allra högsta posterna och blir för varje dag allt fler.

Samma sak gäller det tekniska området. Det faktum att vi fortfarande är omgivna av en kapitalistisk värld tvingar oss att göra eftergifter även på det teknologiska området. Men vi helt övertygade om att vår arbetarklass, som mer och mer blir medveten om sig själv som en medlem i den stora Internationalen, också kommer att kunna stå mot detta kapitalismens andrum och den osäkra jämvikt som råder nu. Och att den under samma andrum kommer att utnyttja både främmande krafter och främmande medel och ställa dem i vår egen saks tjänst. När vi säger till de ryska arbetarna: "Vi för förhandlingar med utländska kapitalister, men vi ska vidtaga alla nödvändiga åtgärder för att stå på egna ben", när vi vill att arbetarklassen ska se ut över sitt verksamhetsområde och säga: "Jag kan gå med den ena eller andra koncessionen till de tyska och amerikanska kapitalisterna, men jag vill ha maskiner i gengäld" – är detta bristande tilltro till den ryska arbetarklassens, det ryska proletariatets krafter? Om någon ska förebrås för att sakna tilltro till arbetarklassens krafter så är det inte vi utan den lilla gruppen i vars namn kamrat Kollontaj har talat här idag. [Dundrande applåder.]

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)